

NULÄGE FÖR SVENSK HÄSTNÄRING

Följande skrivelse är samordnad av Hästnäringens Nationella Stiftelse (HNS) och LRF Häst, vilka samlat information om nuläget från följande organisationer i svensk hästnäring: Svensk Travsport (ST), Svenska Ridsportförbundet (SvRF), Svensk Galopp (SG), Svenska Hästavelsförbundet (SH), Svenska Islandhästförbundet (SIF), Western Riders Association of Sweden (WRAS), Brukshästorganisationernas Samarbetskommitté (BRUNTE), Swedish Warmblood (SWB), Hästnäringens Yrkesnämnd (HYN), Travklubben Sleipner, Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Travhästen (ASVT) och Ridskolornas Riksorganisation (RRO).

I skrivelsen är gemensamma ställningstaganden, förhållningssätt eller synpunkter från ovan organisationer beskrivna som "hästnäringens" eller samlade under begreppet "vi".

Om skrivelsen

Syftet med denna skrivelse är att gemensamt förmedla övergripande information som beskriver situationen för svensk hästnäring, hur det generella nuläget inrikes och i omvärlden påverkar denna diversifierade bransch samt vilken oro och risk vi samlat ser framåt. Skrivelsen avser inte att i detta läge generera konkret agerande eller återkoppling. Samlat vill vi organisationer i hästnäringen dock medvetandegöra att det kan uppstå situation för denna bransch där problematiken inte kan hanteras internt och offentliga stöd kan bli nödvändiga för överlevnad.

Om svensk hästnäring

Svensk hästnäring är betydelsefull i Sverige på flera olika sätt. Hästarna finns i hela landet och runt varje enskild häst finns intresserade människor, företag och verksamheter som skapar efterfrågan samt erbjuder varor och tjänster. Sveriges 360 000 hästar genererar en direkt samhällsekonomisk omsättning på ca 32 miljarder per år, vilket innebär att branschen utgör omkring 0.5% av Sveriges BNP. Samlat levererar hästnäringens sport, spel och konsumtion av varor och tjänster drygt 6 miljarder i årlig skatt. Runt hästarna finns en betydande näringsverksamhet och arbetsmarknad. Hästverksamheter omfattar ca 18 000 helårssysselsättningar, antal människor som på olika sätt arbetar i branschen är uppåt dubbelt så många eftersom deltid är vanligt.

Hästföretagarna (producenterna) är mycket viktiga och värdefulla för branschens fortlevnad och möjlighet till utveckling. Hästföretagen producerar eller erbjuder de varor och tjänster som krävs för hästarnas grundläggande behov (stallplats, foder, strö, hovvård, gödselhantering osv.). Gruppen hästföretagare är en stor, bred och diversifierad grupp som också agerar på efterfrågan från privata hästhållare (konsumenterna) och andra verksamheter. Detta genom att även erbjuda specialiserade varor och tjänster för olika delar av branschen, t.ex. utrustning och material samt varianter av träning, utbildning och friskvård av häst och/eller människa.

Hästar hålls i stor utsträckning i anslutning till landsbygd och jordbruksmark nära tätorter. De inspirerar till utflyttning från städer och är ett direkt bidrag till en levande landsbygd med aktiva företag och verksamheter. Hästen är även en naturlig del av kretsloppet och bidrar till att bevara odlingslandskapets biologiska mångfald när marker betas samt brukas och slås för att ge hästfoder. Genom grovfoderkonsumtion vintertid och bete sommartid är hästarna självklara i bevarandet av öppna landskap och omvandlingen av gräs till varor och tjänster är en förutsättning för att vi ska kunna bo, leva och driva verksamhet i hela landet.

Hästar innebär en aktiv fritid för väldigt många människor och är en källa till upplevelser och avkoppling som bidrar till folkhälsan genom ökad livskvalitet samt psykiskt och fysiskt välbefinnande. Ridsport är den tredje största ungdomsidrotten, särskilt för flickor och kvinnor. Även inom trav- och galoppsport samt avel pågår dagligen värdefulla aktiviteter för barn och unga. På landets ridskolor sker årligen omkring 5 miljoner riddimmar. Trav är en stor folksport i Sverige med runt 875 tävlingsdagar varje år som normalt lockar omkring 1 miljon besökare.

Hästen är även en konkret resurs för människors hälsa inom Hästunderstödda Insatser (HUI). HUI är ett paraplybegrepp som omfattar terapeutiska, lärande och hälsofrämjande aktiviteter för personer i behov av stöd i sin livssituation med hästen och dess miljö som resurs. HUI används idag inom hälso- och sjukvård, psykosocialt arbete och skola. Insatserna kan avse stöd för fysiska, psykiska, psykosociala och/eller kognitiva funktioner. Utöver insatser för stärkt hälsa sker en rad andra hållbara samhällsnära tjänster med hästen som hjälpmedel; sophämtning, grönyteskötsel, skonsam gallring och avverkning av skog, naturupplevelser och turism, för att nämna några.

Hästen är ett livsmedelsproducerande djur men utgör idag en outnyttjad resurs i det sammanhanget då få hästar når livsmedelskedjan när livet är över. Vi äter små mängder hästkött, men vid allvarlig kris kan avsevärt fler hästar användas som ett värdefullt livsmedel, om vi så önskar.

Nuläge

Svensk hästnäring med dess breda palett av människor, verksamheter, företag, upplevelser, och värdefulla fritidsaktiviteter, befinner sig i och inför en orolig och riskfylld framtid. Som för en lång rad andra branscher har de senaste åren varit starkt utmanande ur flera olika perspektiv.

Torr Sommaren 2018 med utmaningar gällande tillgång på bete och foder, satte hästhållare på såväl hårda prov som gav värdefulla lärdomar, till exempel i form av planering inför kommande år. Kort därefter kom Coronapandemin med restriktioner, anpassning av verksamheter och ekonomisk oro. Påverkan i den diversifierade hästnäringen har varit varierande. Vissa verksamheter har kunnat pågå med anpassningar, samtidigt som andra i princip fått sätta stopp för all aktivitet. Delar av branschen har upplevt ett starkt ökat intresse och därmed hög efterfrågan på varor och tjänster. Stallet och miljön runt hästen har för många varit värdefull i form av aktivitet och återhämtning under en tid av oro och annorlunda vardag. För företagare och verksamheter med små marginaler har de senaste åren varit svårnavigerade. Redan under pandemin syntes effekter med direkt påverkan på svensk hästnäring via stadigt ökande kostnader på varor, energi och drivmedel. Många hästverksamheter har kämpat ekonomiskt och är i dagsläget svagt rustade för ytterligare perioder av tuff ekonomi.

I anslutning till nedgången av pandemin följde direkt ett instabilt omvärldsläge med krig i Europa. Detta oroar, såväl på det personliga planet som gällande framtiden för en hel bransch. Det vi ser nu, i form av fortsatt kraftigt ökande kostnader, inflation och höjda räntor, påverkar hästverksamheter direkt i form av sämre lönsamhet och mindre marginaler. Efter åren med ökad efterfrågan hindras även många i sina planer på utveckling av verksamheten för att kunna erbjuda fler hästar och tjänster. Ökad efterfrågan i en mycket osäker framtid, kombinerat med kraftigt ökade priser, är inte gynnsamt för företags- och verksamhetsutveckling. Särskilt hästavel är en långsiktig verksamhet med planeringstid på minst 2 år, ofta längre än så, och därför starkt beroende av stabila förutsättningar. Det går fort att lägga ned en verksamhet som baseras på levande djur, men den tar lång tid att återuppbygga. Den insats som sker nu är för en marknad ett par år framåt, något som normalt kan vara svårt att förutse, men är än mer osäkert för närvarande. Hur hästnäringen "mår" är nära kopplat till antal hästar och att människor har utrymme, såväl praktiskt som ekonomiskt, att fortsätta äga och köpa hästar samt varor och tjänster. Branschens välmående är därför tätt sammanlänkad med den allmänna konjunkturen. Inflation och ökade kostnader för hushållen kan resultera i minskad efterfrågan och att fler måste

överväga om man har råd med häst i fortsättningen. Runt varje häst finns en rad olika yrken och arbetstillfällen. Reducerad efterfrågan kommer minska sysselsättningen samt innebära att företag och andra verksamheter läggs ner.

Kostnadsökningarna slår brett, på hästuppfödning, träningsverksamheter, elitsatsningar, barn- och ungdomsverksamhet, småföretag på landsbygden och andra verksamheter med små marginaler, till exempel ridskolor och travskolor, varierande föreningsverksamheter och hästunderstödda insatser. Under pandemin har majoriteten barn- och ungdomsverksamhet med häst (t.ex. rid- och travskolor) kunnat hålla igång med en anpassad verksamhet. Detta har betytt mycket i form av trygghet och aktivitet. När kostnaderna nu stiger dramatiskt är denna värdefulla verksamhet riskutsatt vilket kan komma att påverka vardagen för många barn och unga.

Konkret påverkan & svårspådda risker

Kostnader på olika insatsvaror, som drivmedel, balplast och energipriser är några av de största hoten just nu. Men även priserna på gödningsmedel har ökat extremt under året och påverkar hästnäringen i stor utsträckning. Dessa insatsvaror har en direkt inverkan på kostnader i hästhållningen, mest konkret på det som behövs till alla hästar: foder. Kraftfoderpriserna har ökat med ca 30 % det senaste året, det vill säga redan innan kriget i Ukraina bröt ut. Kraftiga kostnadsökningar förutspås nu för årets grovfoder, effekter vi ännu inte sett vidden av men situationen är mycket oroande för alla hästverksamma. För särskilt transportintensiva verksamheter innebär utvecklingen gällande drivmedel en direkt och kännbar effekt, till exempel för trav- och galoppsport och avelsverksamhet. Indirekt ger de kraftigt ökade kostnaderna även effekter i form av generellt höjda priser på köpta tjänster. För hästhållare ligger en stor del av de regelbundna omkostnaderna i form av köpta tjänster, t.ex. hovslagare, veterinär, annan friskvård, semin och träningsavgifter.

Sammantaget är osäkerheten och oron i branschen stor. Vi står inför en kommande grovfodersäsong med betydligt fler osäkra faktorer än normala år. Avsevärt mycket annat än vädret påverkar just i år, hur mycket grovfoder som kommer att produceras. Hästnäringen som helhet är i hög grad beroende av inköpt grovfoder. Nuvarande signaler tyder på att kostnader för drivmedel och balplast inte bara kommer innebära kraftigt ökad grovfoderkostnad, många producenter överväger även att helt enkelt skörda mindre eller inte alls. Det vill säga, mängden grovfoder som kommer att erbjudas för avsalu är högst osäker. Hästhållare är kreativa och djurvälståndet prioriteras alltid högt, men en situation med små mängder grovfoder på marknaden kan i värsta fall vara förödande för hästvälfärden.

Sammanfattningsvis, hästnäringen står inför många risker, varav omfattningen av effekterna ännu är delvis okända. Ökade kostnader, kraftigt försämrade lönsamhet, en marknad med svikande efterfrågan kommer leda till färre företag och verksamheter, minskad sysselsättning och i förlängningen en direkt inverkan på rekreativsmöjligheter och människors välmående. I värsta fall står vi även inför ett läge där hästvälfärden är hotad på grund av omständigheter utom hästhållarnas möjlighet att påverka.